

УПРАВЛІННЯ УСУНЕННЯМ ПЕРЕШКОД ІННОВАЦІЯМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті досліджено управління усуненням перешкод інноваціям на підприємстві. Розглянуто роль і місце підсистеми управління усуненням перешкод інноваціям. Виділено завдання, функції, ознаки підсистеми управління усуненням перешкод інноваціям.

The management of obstacles to innovations in the enterprise removal is researched in the article. The role and place of obstacles to innovations management subsystem is considered. The task, functions, features of obstacles to innovations management subsystem are highlighted.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Без впровадження інновацій неможливо вивести національну економіку на якісно новий ефективний рівень і забезпечити водночас високу конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку. Важлива особливість управління інноваційною діяльністю полягає в тому, щоб забезпечити ліквідацію загроз, унаслідок яких можуть виникнути перешкоди створення інновацій. В умовах фінансово-економічної кризи особливо актуалізуються проблеми ефективного управління усуненням перешкод інноваціям [1, с.24–30].

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Вагомий науковий внесок в дослідження проблем створення інновацій за сучасних умов розвитку економіки внесли: І. Т. Балабанова, В. І. Вернадський, Н. Д. Кондратьєв, Н. В. Краснокутська, О. Є. Кузьмін, П. Т. Савлук, Д. М. Черваньов, П. Н. Завлін, В. Г. Мединський, Р. А. Фатхутдінов, І. Ансоф, Б. Санто, М. Портер, Й. Шумпетер та інші. Проте й сьогодні актуальними залишаються питання дослідження проблем створення інновацій. Для підвищення ефективності інноваційної діяльності варто поглиблено дослідити характер дії перешкод такій діяльності та особливостям управління усуненням перешкод інноваціям на підприємстві.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Результати проведених науковцями досліджень не дають комплексного уявлення про систему управління підприємством та підсистему управління усуненням перешкод інноваціям. Отже, автор вважає, що сьогодні нагальним є пошук конкретних підходів до розв'язання цієї ключової проблеми.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз управління усуненням перешкод інноваціям на підприємстві, визначання місця і ролі підсистеми управління усуненням перешкод інноваціям. Виділені завдання, функції, ознаки підсистеми управління усуненням перешкод інноваціям сприятимуть розробці рекомендацій щодо покращення інноваційної стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфіка управління організацією в умовах усунення подій, які можуть становити загрози створенню інновацій, і подолання наслідків впливу перешкод складається з необхідності використання таких методів і підходів до управління, які суттєво відрізняються від управління в звичайних умовах.

Перешкоди – це прояв негативних внутрішніх і зовнішніх впливів, які стають на заваді створення і впровадження інновацій [2, с.57–60]. З точки зору підприємства як суб'єктів економічної діяльності перешкоди проведення інновацій поділяють на зовнішні та внутрішні. Перші пов'язані з тенденціями і стратегією макроекономічного розвитку, конкуренцією, політичною ситуацією в країні, розвитком світової економіки. Другі –

з недосконалістю управління підприємством, недоліками в організації виробництва, внутрішніми конфліктами, інвестиційною політикою підприємства.

Об'єктивні перешкоди пов'язані з циклічними потребами в інвестиційних коштах, з новими конструкціями і технологіями, а також з несприятливими впливами зовнішнього середовища; суб'єктивні фактори відображають недалекоглядність, помилки і волонтаризм в управлінні.

Перешкоди інноваціям можуть мати також природний характер, що відбивають явища клімату, стихійних лих (землетрусів, повеней тощо), тобто характеризують зміни оточуючого середовища, а можуть носити і техногенний характер, тобто пов'язаний з діяльністю людини.

Перешкоди інноваціям можуть бути передбачуваними (закономірними) і несподіваними (випадковими). Передбачувані інновації – це етап еволюційного розвитку. Їх можна прогнозувати. Такі інновації викликані об'єктивними причинами накопичення чинників виникнення змін – потреби реструктуризації та оновлення виробництва, тобто відбувається зміна структури інтересів під впливом науково-технічного прогресу. Будь-які відхилення в еволюційному розвитку створюють певні перешкоди в інноваційному поступі.

Несподівані інновації часто бувають результатом випадкового відкриття чи винаходу і тому вони супроводжуються значними труднощами під час їх доведення до практичної реалізації [3, с.15–17].

Зазвичай перешкоди бувають явні і латентні (приховані). Перші діють відкрито (помітно) і легко виявляються. Другі ж, навпаки, протікають відносно непомітно і тому найбільш небезпечні.

Гостроту впливу перешкод можна і потрібно істотно знизити, якщо врахувати їхні особливості і вчасно розпізнавати їх виникнення [4, с.132]. А це, природно, досягається за допомогою досконалої системи управління інноваційною діяльністю організації та підсистеми управління усуненням перешкод інноваціям, що є органічною складовою системи управління організацією загалом. Будь-яке управління організацією має бути ефективним, побудованим на врахуванні ймовірності і небезпеки виникнення подій, що можуть становити загрози інноваційній діяльності.

Управління усуненням перешкод інноваціям – це сукупність форм і методів реалізації управлінських процедур не тільки щодо конкретного інноваційного проекту, але й усієї інноваційної діяльності підприємства загалом. Можна стверджувати, що управління усуненням перешкод інноваціям являє собою спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак загроз інноваціям і створення відповідних передумов для їх своєчасного подолання з метою забезпечення інноваційного відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства.

На думку автора, управління усуненням перешкод інноваціям необхідно ототожнювати з відповідним менеджментом і визначити як систему управління підприємством, що має комплексний системний характер. Вона спрямована на запобігання чи усунення несприятливих для інновацій явищ, подій і ситуацій завдяки використанню всього потенціалу сучасного менеджменту, розроблення і реалізації на підприємстві спеціальної програми, яка має стратегічний характер, що дозволяє уникнути можливого тимчасового скрутного становища, зберегти та примножити ринкові позиції за допомогою інновацій.

Головною метою управління усуненням перешкод інноваціям є забезпечення стійкого положення на ринку і стабільно стійких результатів діяльності підприємства при будь-яких економічних, політичних і соціальних змінах в країні.

Суть управління усуненням перешкод інноваціям виражається у таких ознаках: перешкоди інноваціям можна передбачити, очікувати і викликати; перешкоди інноваціям у визначеній мірі можна прискорювати, випереджати, відсувати; до перешкод інноваціям можна і необхідно готуватись; перешкоди інноваціям можна пом'якшувати; управління в

умовах усунення перешкод інноваціям вимагає особливих підходів, спеціальних знань, досвіду і мистецтва; процеси усунення перешкод інноваціям можуть бути до певної межі керованими; управління процесами усунення перешкод інноваціям здатне прискорювати ці процеси і мінімізувати їхні наслідки.

З точки зору призначення управління усуненням перешкод інноваціям можна виділити такі його елементи:

- аналіз стану макро- та мікросередовища і вибір кращої місії організації;
- пізнання економічного механізму виникнення перешкод інноваціям і створення системи зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства з метою раннього виявлення «слабких сигналів» про загрозу інноваційним процесам;
- стратегічний контролінг інноваційної діяльності підприємства і розроблення заходів запобігання перешкод інноваціям;
- оперативне оцінювання й аналіз фінансового стану підприємства з метою виявлення можливості згортання інноваційного процесу;
- розроблення політики поведінки в умовах згортання інноваційного процесу і виведення підприємства з цього стану;
- постійний облік ризику інноваційної діяльності та розроблення заходів для його зниження. Для здійснення управління усуненням перешкод інноваціям варто розглядати такі етапи: діагностування й оцінювання параметрів появи перешкод інноваціям; розроблення концепції та сукупності відповідних заходів подолання перешкод інноваціям через вжиття відповідних стратегічних та оперативних заходів; реалізація цієї концепції в процесі усунення перешкод інноваціям; постійний моніторинг зовнішніх і внутрішніх факторів процесу усунення перешкод інноваціям [5, с.198].

Виділення таких елементів, на думку автора, відображає сутність управління усуненням перешкод інноваціям на підприємстві, адже вдало акцентується увага на аналізі стану макро- і мікросередовища і виборі кращої місії підприємства, як початкового етапу управління інноваційним процесом. На цьому етапі особи, які створюють підприємство, повинні усвідомити потенційні можливості та загрози, що можуть виникнути в процесі функціонування підприємства з обраною місією.

Підсистема управління усуненням перешкод інноваціям на підприємстві є складовим елементом системи управління підприємством і має містити забезпечувальну та функціональну частини.

Першу частину складають підсистеми організаційного, методичного, нормативного і правового забезпечення.

У функціональній частині поєднуються функції управління усуненням перешкод інноваціям. Ця частина є комплексом економічних та організаційних методів, що забезпечують вирішення задач діагностики фінансового стану підприємства, контролю і своєчасного попередження та запобігання появі перешкод, що наближаються, фінансового оздоровлення і подолання стану неплатоспроможності (рис. 1).

Головним завданням підсистеми управління усуненням перешкод інноваціям є розроблення та ухвалення управлінських рішень, які з мінімальним ризиком та мінімумом додаткових засобів і за мінімальних негативних наслідків дозволяють досягнути поставлених цілей та очікуваного результату.

Реалізація цього завдання передбачає такі етапи управління усуненням перешкод інноваціям:

- 1) діагностування й оцінювання параметрів появи перешкод інноваціям;
- 2) розроблення концепції та сукупності відповідних заходів подолання перешкод інноваціям через вжиття відповідних стратегічних та оперативних заходів;
- 3) реалізація цієї концепції в процесі усунення перешкод інноваціям;
- 4) постійний моніторинг зовнішніх і внутрішніх факторів процесу усунення перешкод інноваціям.

Підсистема управління усуненням перешкод інноваціям підприємства повинна бути створена разом із початком створення самого підприємства. Ще на самому початку в системі мають бути передбачені загрози різних видів перешкод інноваціям. У процесі розроблення проектів підсистеми управління усуненням перешкод інноваціям важливо визначитись із функціями. Згідно з методологією цим функціям притаманний як загальний характер (прогнозування, планування, координація, мотивування, аналіз, облік, контролювання, організування, регулювання), так і залежність від конкретних типів підсистем і систем.

Рис. 1. Підсистема управління усуненням перешкод інноваціям

Окрім перерахованих функцій під час управління усуненням перешкод інноваціям велике значення відводиться діагностиці стану появи загроз, що породжують перешкоди розробленню інновацій на підприємстві [6, с.32–55].

Характеризуючи підсистему управління усуненням перешкод інноваціям як систему специфічного типу управління, виділимо такі основні типові ознаки: гнучкість та адаптивність (які частіше за все властиві матричним системам управління); схильність до посилення неформального управління, мотивація ентузіазму, терпіння, впевненість; диверсифікація управління, пошук найбільш прийнятних типологічних ознак ефективного управління у складних ситуаціях; зниження централізму для забезпечення своєчасного ситуаційного реагування на проблеми, що виникли; посилення інтеграційних процесів, що дозволяють концентрувати зусилля і більш ефективно використовувати потенціал підприємства.

Щоб організація домоглася успіху в проведенні інноваційних розробок, керівник повинен уміти передбачати можливість, ймовірність появи різних перешкод інноваціям, бути готовим до них і діяти адекватно сформованим обставинам [1; 7, с.24–25].

Головне завдання менеджера в ситуації появи перешкод інноваціям – не допустити чи пом'якшити етап шоку від наступаючих перешкод, а також прискореної адаптації і стабілізації ситуації. Відповідно до викладених пропозицій система заходів менеджменту в ситуаціях появи перешкод інноваціям повинна містити:

- постійний моніторинг зовнішньої і внутрішньої обстановки за проведенням інноваційних процесів;
- розроблення заходів щодо зниження зовнішньої уразливості інноваційних процесів організації;
- підвищення гнучкості усередині структур, що займаються розробленням інноваційних продуктів в організації;
- розроблення підготовчих планів для недопущення ситуацій появи перешкод інноваціям;

– розроблення і втілення попередніх заходів для недопущення ситуацій появи перешкод інноваціям.

Оскільки поява перешкод інноваціям – це періодичні потрясіння й закономірність живої і неживої природи, можна стверджувати, що в закономірних і періодичних змінах є багато корисного, незважаючи на те, що перешкоди досить різноманітні. З цього випливає, що менеджери в процесі управління усуненням перешкод інноваціям вирішують три взаємозалежні завдання: розпізнавання явищ, подій і ситуацій, які породжують перешкоди інноваціям; усунення причин, що перешкоджають оздоровленню інноваційного процесу; застосування у розв'язуваних задачах нестандартних управлінських заходів для усунення перешкод інноваціям.

Управління усуненням перешкод інноваціям повинне забезпечувати стратегічну орієнтацію, оскільки розвиток підприємства, що не має чітко сформульованої інноваційної стратегії функціонування, носить еволюційний характер, тоді як на підприємстві, керованому відповідно до стратегічного плану, такий розвиток відбувається революційно.

Висновки і перспективи подальших розробок. Через зростаючий рівень внутрішньої і зовнішньої конкуренції нові ідеї та продукти, прогресивні технології, управлінські й організаційні рішення дедалі більшою мірою визначають успіх підприємницької діяльності, забезпечують виживання і фінансову стабільність організацій. Формування інноваційної політики та стратегії на підприємстві має відбуватися на основі виявлення перешкод інноваціям. Виділені елементи управління усуненням перешкод інноваціям дозволяють зрозуміти сутність цього явища та сприяють формуванню ефективних інноваційних стратегій із наступним їх впровадженням у практику діяльності підприємств.

Підсистема управління усуненням перешкод інноваціям повинна займати одне із важливих місць на підприємстві під час обґрунтування дій і заходів реалізації системи управління підприємством в загалом. Розглянуті в межах дослідження завдання, функції, ознаки підсистеми управління усуненням перешкод інноваціям мають практичне значення у вирішенні проблеми формування організаційно-економічних інструментів створення інноваційної стратегії розвитку підприємств на підставі ухвалення оптимальних стратегічних управлінських рішень.

Список використаної літератури

1. Юринець З. В. Інноваційно-інвестиційний менеджмент / З. В. Юринець, Л. Й. Гнилянська. – Львів: СПОЛОМ, 2011. – 136 с.
2. Юринець З. Конкурентоспроможність національної економіки: тенденції, перспективи, соціальні орієнтири: [монографія] / А. Гришук, Н. Данилевич, О. Макара, С. Урба, З. Юринець. – Луцьк: Вежа-Друк, 2012. – 292 с.
3. Юринець З. В. Інноваційна стратегія розвитку промислових підприємств України: [монографія] / З. В. Юринець, Б. М. Максимів. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 203 с.
4. Hippel E. Democratizing Innovation / E. Hippel. – Cambridge MA: MIT Press, 2005. – 274 p.
5. Юринець З. Дослідження перешкод створення інноваційної продукції / З. Юринець // Формування ринкової економіки в Україні: зб. наук. праць. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка. – 2012. – Вип. 28. – С. 197–200.
6. Шиян Д. В. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / Д. В. Шиян, Н. І. Строченко. – К.: А.С.К., 2009. – 240 с.
7. Юринець З. В. Роль инновационных изменений в усилении конкурентоспособности экономики государства / З. В. Юринець, А. М. Гришук // Теория и практика общественного развития. – 2013. – № 4. – С. 230–232.

Прийнято до друку 25.01.2013